

Fundacja na rzecz Nauki Polskiej

Fundacja na rzecz Nauki Polskiej wobec Europejskiej Karty Naukowca i Kodeksu postępowania przy rekrutacji pracowników naukowych

Analiza wewnętrzna

2012

SPIS TREŚCI

1. Metodologia	3
2. Wyniki analizy wewnętrznej.....	4
3. Wyniki badania ankietowego.....	25
4. Plan dalszych działań	29

1. METODOLOGIA

1.1. Wewnętrzna analiza dokumentacji i praktyki działania FNP

Pierwszym krokiem analizy wewnętrznej było staranne porównanie zapisów Karty i Kodeksu¹ z działaniami Fundacji. Analizę tę przeprowadzono wewnętrznie na podstawie następujących dokumentów:

- statutu FNP
- Kodeksu etycznego FNP oraz Kodeksu etycznego Laureatów i Beneficjentów FNP
- regulaminów poszczególnych programów
- procedur i kryteriów oceny wnioskodawców
- umów z laureatami (oraz instytucjami zatrudniającymi laureatów)
- praktyki działania FNP
- rozmów z koordynatorami programowymi
- rozmów z pracownikami działu PR Fundacji.

Wyniki tej analizy zostały przedyskutowane w gronie zarządu FNP oraz dyrektorów programowych. Wykazała ona, że zdecydowana większość zasad wyrażonych w Karcie i Kodeksie jest przestrzegana przez FNP. Jednocześnie wyłoniono szereg kwestii, w których działania FNP odbiegają w mniejszym lub większym stopniu od zapisów Karty i Kodeksu i które wymagają od Fundacji namysłu oraz ewentualnej decyzji o zmianie sposobu funkcjonowania.

1.2. Badanie ankietowe

Kolejnym działaniem podjętym w ramach analizy wewnętrznej było anonimowe badanie ankietowe przeprowadzone wśród laureatów FNP. Ankietę skierowano do laureatów wybranych programów, reprezentujących wszystkie dziedziny nauki oraz wszystkie etapy kariery naukowej. Otrzymano 154 odpowiedzi, które posłużyły do analizy opinii i oczekiwań grupy adresatów FNP.

1.3. Podsumowanie – określenie planu działania

Podsumowaniem obu poprzednich działań była przeprowadzona w gronie Zarządu Fundacji, dyrektorów programowych i działu PR dyskusja dotycząca zgodności funkcjonowania FNP z zasadami Karty i Kodeksu. Wskazane rozbieżności były szczegółowo rozważane, z naciskiem na poszukiwanie ewentualnych rozwiązań i rachunek kosztów zastosowania tych rozwiązań.

¹ Przyjęta 11 marca 2005 r. Europejska Karta Naukowca oraz Kodeks postępowania przy rekrutacji pracowników naukowych formułują zalecenia wypracowane przez Komisję Europejską w celu stworzenia atrakcyjnego, otwartego i zrównoważonego europejskiego rynku pracy dla naukowców. Oba dokumenty ustanawiają ogólne zasady i wymagania określające role, zakres obowiązków i uprawnienia pracowników naukowych, a także ich pracodawców oraz grantodawców. Link: http://ec.europa.eu/eracareers/pdf/kina21620b8c_pl.pdf

2. WYNIKI ANALIZY WEWNĘTRZNEJ

2.1. Ogólne zasady i wymagania obowiązujące naukowców

2.1.1. Wolność badań naukowych

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

W swoich badaniach naukowcy powinni kierować się dobrem ludzkości oraz zmierzać do poszerzenia granic wiedzy naukowej, jednocześnie korzystając z wolności przekonań i wypowiedzi, a także wolności określania metod rozwiązywania problemów, zgodnie z uznanymi zasadami i praktykami etycznymi. Jednakże naukowcy powinni uznawać ograniczenia tych wolności, które mogą wynikać z określonych warunków badań naukowych (w tym opieka naukowa/doradztwo/zarządzanie) lub ograniczeń operacyjnych, np. ze względów budżetowych lub infrastrukturalnych lub też, szczególnie – w sektorze przemysłu, ze względu na ochronę praw własności intelektualnej. Tego typu ograniczenia nie powinny jednak pozostawać w sprzeczności z uznanymi zasadami i praktykami etycznymi, których naukowcy muszą przestrzegać.

Obecne zasady działania FNP:

Zasada wolności badań naukowych traktowana jest w przez Fundację bardzo poważnie. Fundacja finansuje projekty zgłaszane przez naukowców na zasadzie inicjatyw oddolnych (bottom-up approach). Naukowcy określają w nich swoje pomysły, pytania badawcze i proponowane metody. Temat badania, jego metodologia oraz infrastrukturalne i finansowe warunki realizacji są oceniane przez niezależnych recenzentów, panelistów i Zarząd Fundacji. Naukowa autonomia laureatów jest także gwarantowana przez trójstronne umowy podpisywane z nimi oraz zatrudniającymi ich instytucjami. Wspomniane w powyższym zapisie ograniczenia wolności badań są respektowane zarówno na etapie oceny wniosków, jak i umów z laureatami oraz w kodeksach etycznych: Fundacji oraz jej laureatów i beneficjentów.

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.1.2. Zasady etyczne

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Naukowcy powinni przestrzegać uznanych praktyk etycznych oraz fundamentalnych zasad etycznych odnoszących się do dyscyplin, którymi się zajmują, a także norm etycznych ujętych w krajowych, sektorowych lub instytucjonalnych kodeksach etyki.

Obecne zasady działania FNP:

Zarówno pracownicy, jak i recenzenci oraz beneficjenci Fundacji zobowiązani są do przestrzegania zasad etycznych, które sformułowane zostały w formie kodeksów etycznych: pracowników FNP, laureatów i beneficjentów FNP oraz recenzentów opiniujących wnioski złożone do konkursów FNP.

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.1.3. Odpowiedzialność zawodowa

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Naukowcy powinni poczynić wszelkie możliwe starania, by zagwarantować, że ich badania mają znaczenie dla społeczeństwa i nie powielają przeprowadzonych wcześniej i w innym miejscu badań. Naukowcy nie mogą dopuścić się plagiatu w jakiegokolwiek formie i muszą przestrzegać zasady poszanowania praw własności intelektualnej oraz wspólnej własności danych w przypadku badań prowadzonych we współpracy z opiekunem/opiekunami i/lub innymi naukowcami. Konieczność potwierdzenia nowych obserwacji przez wykazanie, że eksperymenty są powtarzalne, nie będzie uznawana za plagiat pod warunkiem, że w sposób wyraźny przytoczono dane, które mają być potwierdzone. W przypadku przekazania innej osobie jakiegokolwiek aspektu pracy, naukowcy powinni się upewnić, że osoba, która została do tego zadania wyznaczona, posiada odpowiednie kwalifikacje do jego wykonania.

Obecne zasady działania FNP:

Fundacja ma na celu wspieranie oryginalnych i przydatnych społecznie badań, co wyrażone zostało m.in. w Kodeksie etycznym Laureatów i beneficjentów FNP:

§ 1

Badania prowadzone przez laureatów i beneficjentów Fundacji powinny zawsze służyć dobru społecznemu, zmierzać do poszerzenia granic wiedzy naukowej oraz do rozwoju cywilizacyjnego Polski.

§ 5

Fundacja wymaga od swoich laureatów i beneficjentów przestrzegania i rozpowszechniania w swojej pracy naukowej najwyższych standardów etycznych i podstawowych zasad dobrej praktyki w nauce, stosowania standardów profesjonalizmu i uznawania wkładu konkurentów i poprzedników w uzyskanie wyników badawczych.

§ 6

W szczególności, niedopuszczalne są przejawy nierzetelności naukowej, polegające na fabrykacji czy fałszowaniu danych przy prowadzeniu i prezentowaniu wyników badań naukowych, jak i aplikowaniu o fundusze.

§ 7

Laureaci i beneficjenci zobowiązani są do skrupulatnego przestrzegania zasad autorstwa publikacji naukowych. Dyskwalifikujące jest dopuszczenie się plagiatostwa w jakiegokolwiek formie. Laureaci i beneficjenci muszą bezwzględnie przestrzegać zasady poszanowania praw własności intelektualnej oraz wspólnej własności w przypadku badań prowadzonych we współpracy z wychowankami, innymi naukowcami lub opiekunem. Tytułu do współautorstwa nie stanowią takie działania, jak pozyskiwanie funduszy, dostarczenie materiałów, wykształcenie współautorów w stosowaniu metod, zbieranie i zestawianie danych, czy kierowanie instytucją, w której badania są prowadzone.

O ile kwestia oryginalności i standardów prowadzenia badań jest dość jasno określona zarówno w Kodeksie, jak i normach etycznych pracy naukowej, o tyle bardziej problematyczna jest sprawa przydatności badań dla społeczeństwa. Programy FNP adresowane są do naukowców ze wszystkich dziedzin nauki, łącznie z humanistyką. Fundacja wspiera więc w dużej mierze badania podstawowe, których przydatność dla społeczeństwa jest trudno definiowalna. Nie wymaga od swoich beneficjentów wymiernych, ekonomicznych efektów finansowanych badań, opierając się raczej na założeniu, że generowana przez najlepsze badania nowa wiedza jako taka jest przydatna społecznie. Takie rozumienie misji Fundacji obejmuje wysokie standardy odpowiedzialności zawodowej, a w szczególności zasadę unikania plagiatostwa i respektowania praw intelektualnych innych badaczy.

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.1.4. Profesjonalne podejście

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Naukowcy powinni znać strategiczne cele swojego środowiska naukowego oraz mechanizmy finansowania badań, a także powinni zdobyć wszelkie niezbędne pozwolenia przed rozpoczęciem badań naukowych lub uzyskaniem dostępu do zapewnionych środków. Naukowcy powinni powiadomić swoich pracodawców, grantodawców lub opiekuna w przypadku opóźnienia, przedefiniowania albo ukończenia swojego projektu badawczego, lub też, jeśli ma on zostać ukończony wcześniej lub zawieszony z określonego powodu.

Obecne zasady działania FNP:

Fundacja zobowiązuje naukowców ubiegających się o jej finansowanie do wypełnienia wszystkich niezbędnych warunków prowadzenia badań. Zobowiązanie to jest także ujęte w indywidualnych umowach z beneficjentami oraz w Kodeksie etycznym Laureatów i beneficjentów FNP:

§ 3

Laureaci i beneficjenci, niezależnie od etapu swojej kariery zawodowej, muszą znać obowiązujące krajowe, sektorowe i instytucjonalne przepisy regulujące warunki ich pracy, w tym także przepisy dotyczące praw własności intelektualnej; prowadzić badania naukowe i wydatkować przyznane środki zgodnie z obowiązującymi w Polsce przepisami prawnymi oraz spełniać wymagania i warunki umowy zawartej z Fundacją.

§ 14

Ponadto Fundacja wymaga, aby wnioskodawcy posiadali wszelkie niezbędne do prowadzenia badań pozwolenia przed ich rozpoczęciem. W szczególności:

- *w przypadku projektów związanych z koniecznością wykonania doświadczeń na zwierzętach – zgodę właściwej komisji etycznej, wymaganą na podstawie przepisów o doświadczeniach na zwierzętach,*
- *w przypadku projektów dotyczących prowadzenia badań nad gatunkami roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową lub na obszarach objętych ochroną – zgodę lub zezwolenie wymagane na podstawie przepisów o ochronie przyrody,*
- *w przypadku projektów związanych z prowadzeniem badań nad organizmami genetycznie zmodyfikowanymi lub z zastosowaniem takich organizmów – zgodę wymaganą na podstawie przepisów o organizmach genetycznie zmodyfikowanych,*
- *w przypadku projektów związanych z prowadzeniem badań klinicznych – zgodę lub zezwolenie wymagane odpowiednimi przepisami.*

Umowy z beneficjentami zobowiązują ich do informowania Fundacji o wszelkich zmianach w oryginalnym harmonogramie działań, takich jak opóźnienia, rezygnacja z pewnych działań lub zastąpienie ich innymi oraz wcześniejsze zakończenie projektu. W niektórych przypadkach zmiany te są konsultowane z recenzentami.

Wskazane działania dodatkowe: brak

2.1.5. Zobowiązania wynikające z umowy lub przepisów

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Naukowcy znajdujący się na dowolnym etapie kariery zawodowej muszą znać krajowe, sektorowe i instytucjonalne przepisy regulujące warunki szkoleń i/lub pracy. Obejmują one przepisy dotyczące praw własności intelektualnej oraz wymagania i warunki ze strony wszelkich sponsorów lub grantodawców, niezależnie od charakteru umowy. Naukowcy powinni przestrzegać tego typu przepisów dostarczając wymaganych wyników badań (np. praca doktorska/habilitacyjna, publikacje, patenty, sprawozdania, opracowanie nowych produktów itp.), które określone są w warunkach umowy lub równoważnym dokumencie.

Obecne zasady działania FNP:

Fundacja opiera się na założeniu, że odpowiedzialność za zapewnienie odpowiednich warunków pracy spoczywa na instytucjach badawczych, zatrudniających naukowców. Troszczy się jednak o tę kwestię, podkreślając ją w Kodeksie etycznym Laureatów i Beneficjentów FNP (patrz wyżej: **Profesjonalne podejście**)

Również umowy podpisywane z beneficjentami i zatrudniającymi ich instytucjami zawierają zapisy o konieczności prowadzenia badań zgodnie z przepisami. W przypadku niektórych programów (finansowanych ze środków strukturalnych UE) dotyczy to zgodności z przepisami prawa krajowego i wspólnotowego oraz zasadami polityk wspólnotowych, w tym przepisami dotyczącymi konkurencyjności, zamówień publicznych, ochrony środowiska oraz równouprawnienia kobiet i mężczyzn.

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.1.6. Odpowiedzialność**Zapis Europejskiej Karty Naukowca:**

Naukowcy powinni być świadomi tego, że są odpowiedzialni wobec swoich pracodawców, grantodawców i innych odnośnych organów publicznych lub prywatnych, a także, z przyczyn etycznych, wobec ogółu społeczeństwa. W szczególności, naukowcy, których badania finansowane są z funduszy państwowych, są również odpowiedzialni za efektywne wykorzystanie pieniędzy podatników. W związku z tym naukowcy powinni przestrzegać zasad starannego, przejrzystego i efektywnego zarządzania finansami oraz współpracować z wszelkimi organami upoważnionymi do kontroli ich badań naukowych, niezależnie od tego, czy kontrola została podjęta z inicjatywy pracodawców/grantodawców czy przez komisje etyczne. Metody gromadzenia danych i analizy, wyniki oraz, w razie potrzeby, szczegółowe dane powinny być udostępnione dla celów kontroli wewnętrznej i zewnętrznej, o ile jest to konieczne i zgodnie z żądaniem właściwych władz.

Obecne zasady działania FNP:

Kwestia odpowiedzialności i sprawozdawczości jest adresowana we wszystkich umowach z beneficjentami Fundacji, przy czym szczegółowe ustalenia uzależnione są od specyfiki programu. Laureaci zobowiązani są do przedstawienia Fundacji merytorycznych i finansowych raportów z objętych umową działań, a także do przechowywania odpowiednich dokumentów. Zaniedbanie przez nich tych zobowiązań grozi utratą finansowania.

Ponadto, beneficjenci oraz zatrudniające ich instytucje poddawani są w trakcie realizacji projektu kontroli ze strony Fundacji lub innej autoryzowanej instytucji i są zobowiązani do udostępnienia wszelkiej związanej z projektem dokumentacji. Znaczenie odpowiedzialności za wykorzystywane środki podkreślane jest również w Kodeksie Etycznym Laureatów i Beneficjentów FNP:

§ 4

Laureaci i beneficjenci zobowiązani są do przestrzegania zasad starannego, przejrzystego i efektywnego zarządzania finansami oraz do współpracy w przebiegu działań kontrolnych podjętych z inicjatywy Fundacji lub też innych organów upoważnionych do kontroli przebiegu ich pracy badawczej.

§ 8

Fundacja wymaga zabezpieczenia i starannego przechowywania pierwotnych wyników badań, które powinny opierać się na weryfikowalnych świadectwach i mieć właściwą dla metodologii danej dziedziny nauki formę zapisów. Brak takich danych, w przypadkach postępowania w sprawie zarzutu nierzetelności naukowej, będzie traktowany jako okoliczność obciążająca.

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.1.7. Zasady dobrej praktyki w badaniach naukowych

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Naukowcy powinni zawsze stosować bezpieczne sposoby wykonywania pracy zgodnie z krajowymi przepisami, czyli m.in. podejmować niezbędne środki ostrożności w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa pracy oraz odzyskiwania danych utraconych wskutek awarii technologii informatycznych, np. poprzez przygotowanie odpowiednich strategii tworzenia kopii zapasowych. Powinni również znać obowiązujące przepisy prawa krajowego dotyczące wymagań w zakresie ochrony danych i poufności oraz podejmować niezbędne kroki w celu stałego stosowania się do nich.

Obecne zasady działania FNP:

Odpowiedzialność za bezpieczne i odpowiednie warunki pracy spoczywa na pracodawcy. Fundacja – jak już była o tym mowa wyżej – podejmuje tę kwestię poprzez umowy z beneficjentami oraz instytucjami ich zatrudniającymi oraz Kodeks Etyczny Laureatów i Beneficjentów FNP.

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.1.8. Upowszechnianie, wykorzystywanie wyników

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Zgodnie z ustaleniami zawartymi w ich umowach, wszyscy naukowcy powinni zapewnić, by wyniki ich badań były rozpowszechniane i wykorzystywane, np. ogłaszane, przekazywane innym środowiskom naukowym lub, w stosownych przypadkach, skomercjalizowane. W szczególności od starszych pracowników naukowych oczekuje się przejęcia inicjatywy w zapewnieniu, by badania naukowe były owocne, zaś ich wyniki wykorzystywane komercyjnie i/lub udostępniane ogółowi społeczeństwa przy każdej nadarzającej się sposobności.

Obecne zasady działania FNP:

Fundacja nie narzuca swoim laureatom formy upowszechniania i wykorzystywania wyników naukowych, ale zdecydowanie oczekuje od nich takich działań. Plany upowszechniania wyników są jednym z kryteriów oceny wniosków w programie VENTURES. We wszystkich programach FNP laureaci podają w sprawozdaniach informacje na temat rezultatów swoich badań (takich jak publikacje, patenty, czy wystąpienia konferencyjne). W programach finansowanych z funduszy strukturalnych UE, laureaci zobowiązani są do przedstawienia tych informacji według szczegółowego formularza – szczegółowa lista rezultatów i wskaźników upowszechniania wyników ma na celu ułatwienie analizy wyników, ale również mobilizację laureatów do ich upowszechniania.

Jako beneficjenci pieniędzy publicznych, laureaci programów finansowanych ze środków strukturalnych UE są ponadto poddani specjalnym zasadom dotyczącym wykorzystywania wyników uzyskanych w efekcie tego finansowania – nie mogą one być bezpośrednio przez nich wdrażane muszą być natomiast udostępnione wszystkim podmiotom zainteresowanym gospodarczym wykorzystaniem tych wyników na równych zasadach rynkowych lub nieodpłatnie z zachowaniem równego dostępu. Umowy z laureatami zastrzegają również Fundacji prawo do rozpowszechniania informacji o działalności naukowej laureata w celach informacyjno-promocyjnych. Precyzują także, że po zakończeniu projektu, laureat może zostać zobowiązany do publicznego zaprezentowania jego rezultatów.

W trosce o upowszechnianie wyników, Fundacja zachęca swoich laureatów do publikowania w systemie Otwartego Dostępu (Open Access), widząc w nim bardzo ważną inicjatywę służącą rozwojowi komunikacji w nauce i upowszechnianiu wyników badań naukowych. Fundacja podziela stanowisko, że model otwartej komunikacji może mieć zasadniczy wpływ na rozwój nauki, a także na standardy transparentności w zakresie korzystania ze środków publicznych oraz dobre oby-

czaje w środowisku naukowym. W części swoich programów Fundacja oferuje dodatkowe środki na publikacje w pismach należących do systemu Open Access. Kwestia rzetelnego upowszechniania wyników jest również poruszona w Kodeksie Etycznym Laureatów i Beneficjentów FNP.

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.1.9. Zaangażowanie społeczne

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Naukowcy powinni zapewnić, aby ich działania naukowe były przedstawione ogółowi społeczeństwa w taki sposób, by były zrozumiałe dla osób nie będących specjalistami, tym samym podwyższając poziom powszechnego zrozumienia nauki. Bezpośredni dialog ze społeczeństwem pomoże naukowcom lepiej zrozumieć jego zainteresowanie priorytetami nauki i technologii, a także jego obawy.

Obecne zasady działania FNP:

Fundacja nie narzuca swoim beneficjentom obowiązku zaangażowania społecznego, ale docenia znaczenie tego typu działań i wspiera naukowców w ich podejmowaniu. Jeden z programów Fundacji (SKILLS) jest dedykowany rozwijaniu umiejętności komunikacji naukowej i upowszechniania nauki. Z kolei w programie subsydialnym MISTRZ, Fundacja w umowach z laureatami zobowiązuje ich do działań popularyzujących naukę.

Wskazane działanie dodatkowe:

- włączenie opisu planowanych i przeprowadzonych działań z tego obszaru do formularza wniosku oraz sprawozdania z realizacji projektu;
- zobowiązanie beneficjentów do prowadzenia działalności na rzecz publicznego rozumienia roli nauki;
- dalsze wspieranie naukowców w ich wysiłkach na rzecz komunikowania osiągnięć naukowych osobom nie będącym specjalistami w danej dziedzinie;
- aktywne propagowanie zaangażowania społecznego naukowców.

2.1.10. Relacje z opiekunem naukowym

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Na etapie szkoleniowym naukowcy powinni ustalić zorganizowane i regularne formy kontaktu ze swoim opiekunem naukowym i przedstawicielem kierunku/wydziału, aby w pełni skorzystać z tych relacji. Relacje te obejmują: rejestrowanie postępu wszelkich badań oraz ich wyników, uzyskiwanie informacji zwrotnych poprzez sprawozdania i seminaria, stosowanie tych informacji oraz pracę według ustalonych harmonogramów, terminów wykonania, praktycznych rezultatów i/lub wyników badań.

Obecne zasady działania FNP:

Fundacja nie ingeruje w relacje między młodymi naukowcami a ich opiekunami naukowymi, pomijając przypadki rażących nadużyć. Oczekuje jednak od swoich laureatów przestrzegania dobrych praktyk w zakresie nadzoru i opieki nad innymi naukowcami oraz prowadzenia badań. Aktywnie promuje te praktyki i zobowiązuje do nich laureatów w formie Kodeksu Etycznego Laureatów i Beneficjentów FNP. Ponadto monitoruje przebieg tych relacji poprzez badania ankietowe, wywiady i spotkania fokusowe przeprowadzane wśród beneficjentów.

Wskazane działanie dodatkowe:

propagowanie dobrych praktyk w zakresie relacji między młodymi naukowcami a ich opiekunami naukowymi.

2.1.11. Nadzór i obowiązki w zakresie zarządzania

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Starsi pracownicy naukowcy powinni zwracać szczególną uwagę na różnorodne funkcje, które pełnią, tj. opiekunów naukowych, mentorów, doradców zawodowych, liderów, koordynatorów projektów, menedżerów lub popularyzatorów nauki. Funkcje te powinni wypełniać zgodnie z najwyższymi standardami zawodowymi. W ramach swojej roli opiekunów lub mentorów pracowników naukowych, starsi pracownicy naukowcy powinni budować konstruktywne i pozytywne relacje z początkującymi pracownikami naukowymi w celu określenia warunków efektywnego transferu wiedzy oraz z uwagi na przyszły pomyślny rozwój kariery tych naukowców.

Obecne zasady działania FNP:

Jak zostało to wyjaśnione w poprzednim punkcie, Fundacja nie uczestniczy bezpośrednio w budowaniu relacji między swoimi laureatami a ich współpracownikami. Formułuje jednak swoje oczekiwania w tej dziedzinie oraz monitoruje relacje między starszymi a początkującymi naukowcami, promując dobre praktyki. Jeden z programów Fundacji ma na celu uhonorowanie i wsparcie naukowców zasłużonych w promowaniu młodych badaczy (MISTRZ) – osiągnięcia podopiecznych są wówczas jednym z głównych kryteriów oceny naukowca. Inny program dedykowany jest budowaniu relacji między młodymi uczonymi i ich mentorami (SKILLS).

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.1.12. Kontynuacja rozwoju zawodowego

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Na wszystkich etapach kariery zawodowej naukowcy powinni szukać możliwości stałego rozwoju poprzez aktualizację i poszerzanie zakresu swoich umiejętności i kwalifikacji. Cel ten można osiągnąć na różne sposoby, m.in. przez formalne szkolenia, warsztaty, konferencje i kursy on-line.

Obecne zasady działania FNP:

Rozumiana jako odpowiedzialność poszczególnych naukowców, idea ciągłego rozwoju zawodowego jest zdecydowanie wspierana przez Fundację poprzez programy oferowane przez nią naukowcom na kolejnych etapach kariery. Wyłaniając swoich laureatów w drodze konkursów, a następnie wspierając ich i promując, Fundacja propaguje ideę stałego rozwoju. Fundacja prowadzi także specjalne inicjatywy o charakterze szkoleniowym i mentoringowym (np. program SKILLS; konferencje etc).

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.2. Ogólne zasady i wymagania obowiązujące pracodawców i grantodawców

2.2.1. Uznanie zawodu

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Wszyscy naukowcy, którzy zdecydowali się na karierę naukową, powinni być uznani za profesjonalistów i traktowani zgodnie z tym faktem. Powinno to nastąpić w chwili rozpoczęcia kariery naukowej, tzn. na poziomie studiów doktoranckich i odnosić się do wszystkich poziomów, niezależnie od ich klasyfikacji na poziomie krajowym (np. pracownik, doktorant, kandydat na studia doktoranckie, stypendysta po studiach doktoranckich, urzędnik administracji państwowej).

Obecne zasady działania FNP:

Fundacja wspiera naukowców na wszystkich etapach kariery, w tym również doktorantów i młodych doktorów. Rozwój kariery początkujących badaczy jest jednym z najważniejszych celów FNP. Wszyscy wnioskodawcy – bez względu na etap kariery – są uznawani za profesjonalistów i poddawani przejrzystemu procedurze konkursowej. Jakość tych procedur jest przedmiotem nieustannej troski i uważnego monitoringu ze strony FNP.

W obrębie własnych programów i finansowanych przez siebie zespołów Fundacja zabiega o właściwy status młodych naukowców. Aktywnie promuje też swoich młodych laureatów i rangę ich osiągnięć. Poza własną działalnością konkursową, Fundacja ma dosyć ograniczony wpływ na sposób traktowania młodych naukowców. Propaguje jednak dobre praktyki w tym zakresie. Stanowisko FNP sformułowane jest m.in. w Kodeksie etycznym Laureatów i Beneficjentów FNP:

§ 10

Laureaci i beneficjenci zobowiązani są do adekwatnego uznawania znaczenia dorobku naukowego i samodzielności naukowej innych naukowców, zwłaszcza młodych, niezależnie od zajmowanego stanowiska, tytułu czy uwarunkowań prawnych.

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.2.2. Zasada niedyskryminacji**Zapis Europejskiej Karty Naukowca:**

Grantodawcy i/lub pracodawcy nie będą w jakikolwiek sposób dyskryminować naukowców ze względu na płeć, wiek, pochodzenie etniczne, narodowe lub społeczne, religię lub wyznanie, orientację seksualną, język, niepełnosprawność, przekonania polityczne oraz status społeczny bądź materialny.

Obecne zasady działania FNP:

Fundacja przestrzega zasady niedyskryminacji przede wszystkim we swoich własnych procedurach konkursowych. Zasada ta jest podkreślona w Kodeksie etycznym FNP, który odnosi się do pracowników i osób zaangażowanych w ocenę wniosków. Podobnej postawy Fundacja oczekuje od swoich beneficjentów, co znajduje wyraz m.in. w Kodeksie etycznym Laureatów i Beneficjentów FNP:

§ 11

Fundacja wymaga od laureatów i beneficjentów, aby w procesie rekrutacji współpracowników na stanowiska badawcze stosowali przejrzyste procedury oparte o zasadę równego dostępu do informacji, przejrzystości, niedyskryminacji i jasności kryteriów konkursowych. Rekrutacja powinna odbywać się na zasadzie otwartego konkursu umożliwiającego uczestnictwo naukowcom z całego kraju i zagranicy.

§ 12

Niedopuszczalne jest dyskryminowanie współpracowników ze względu na płeć, wiek, pochodzenie etniczne, religię, orientację seksualną, język, niepełnosprawność, przekonania polityczne oraz status społeczny. Niedopuszczalne jest także stosowanie mobbingu związanego np. z relacjami zawodowymi, niewłaściwym postrzeganiem konkurencji, sytuacją wiekową czy społeczną innych naukowców.

W warunkach polskich, zasada niedyskryminacji rozumiana jest przede wszystkim w odniesieniu do płci. Fundacja podjęła działania, aby zapewnić równe szanse kobietom-naukowcom, których kariera badawcza uległa przerwaniu w związku z opieką nad dziećmi. To samo dotyczy mężczyzn, którzy korzystali z urlopów ojcowskich. Działania te polegają na stworzeniu specjalnego programu grantowego oraz elastycznym podejściu do limitów wieku w pozostałych programach.

Kolejnym wyzwaniem związanym z zasadą niedyskryminacji jest podejście do wieku. W ciągu ostatnich kilku lat Fundacja zniósła w niemal wszystkich swoich programach kryterium wieku biologicznego, zastępując je etapem kariery (wyrażonym np. liczbą lat po doktoracie lub sytuacją tworzenia pierwszego własnego zespołu badawczego). Kryterium wieku biologicznego nadal funkcjonuje w dwóch programach: START i MISTRZ. W pierwszym przypadku, utrzymywanie tego kryterium (maksymalnie 30 lub 32 lata) wynika z faktu, że program przeznaczony jest dla osób znajdujących się w bardzo specyficznej, stosunkowo wczesnej fazie życia zawodowego, dokonujących wyboru ścieżki kariery oraz osiągających pierwsze sukcesy. Tradycyjne rozróżnienie na etap przed i po doktoracie nie odgrywa w tym przypadku roli. Program ma na

celu zachęcenie młodych ludzi do podejmowania pracy w nauce a zaniechanie kryterium wieku biologicznego groziłoby zaprzepaszczeniem tego celu.

W przypadku programu MISTRZ, zachowanie kryterium wieku biologicznego (maksymalnie 60 lat) związane było ze specyfiką struktury wiekowej w polskiej nauce. Społeczność naukowa w Polsce jest znacznie bardziej zhierarchizowana niż w wielu krajach zachodnich i średni wiek profesora jest u nas wyraźnie wyższy. Ponieważ program opiera się na zasadzie nominowania kandydatów przez środowisko akademickie, istniała obawa, że bez formalnego ograniczenia, nominacje dotyczyć będą głównie osób w wieku emerytalnym, podczas gdy celem programu jest wyłonienie i wspieranie aktywnych naukowo badaczy.

Obserwacja działalności Fundacji nie wskazuje na żadne inne przejawy dyskryminacji.

Wskazane działanie dodatkowe:

zniesienie kryterium wieku biologicznego w programie MISTRZ.

2.2.3. Środowisko badań naukowych

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Pracodawcy i/lub grantodawcy naukowców powinni zadbać o stworzenie najbardziej stymulującego środowiska badań lub szkoleń naukowych, które zapewni odpowiedni sprzęt, obiekty i możliwości, w tym współpracę na odległość przy pomocy sieci badawczych oraz powinni przestrzegać krajowych i sektorowych przepisów w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa pracy. Grantodawcy zapewnią odpowiednie środki na wsparcie uzgodnionego programu prac.

Obecne zasady działania FNP:

Fundacja wspiera naukowców przede wszystkim oferując im indywidualne stypendia i subsydia, co zdecydowanie ogranicza jej możliwości kreowania środowiska badań. Jeśli finansowanie dotyczy konkretnego zadania badawczego, przyznawana kwota jest uważnie weryfikowana podczas oceny wniosku i negocjowana z laureatem, tak aby zapewnić mu środki wystarczające na wykonanie tego zadania. Zasadniczo jednak Fundacja zakłada, że odpowiednie warunki pracy zostaną zapewnione laureatom przez zatrudniające ich instytucje. Zobowiązanie takie zawarte jest w umowach zawieranych między Fundacją, laureatem a instytucją zatrudniającą laureata. W niektórych programach zaangażowanie instytucji zatrudniającej w stworzenie laureatowi odpowiednich warunków pracy.

Warunki związane ze zdrowiem i bezpieczeństwem pracy są regulowane przez krajowe i sektorowe przepisy, a ich przestrzeganie jest obowiązkiem pracodawcy. Fundacja oczekuje od swoich beneficjentów znajomości tych przepisów, co podkreślone zostało m.in. w Kodeksie etycznym Laureatów i Beneficjentów FNP.

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.2.4. Warunki pracy

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Grantodawcy i/lub pracodawcy zapewnią, aby warunki pracy naukowców, w tym naukowców niepełnosprawnych, były w miarę potrzeby na tyle elastyczne, aby osiągnąć efektywne wyniki badań naukowych zgodnie z obowiązującymi przepisami krajowymi oraz krajowymi lub sektorowymi umowami zbiorowymi. Ich celem powinno być zapewnienie takich warunków pracy, które umożliwiają zarówno kobietom, jak i mężczyznom pogodzenie życia rodzinnego i zawodowego, posiadanie dzieci i rozwój kariery zawodowej. Szczególną uwagę należy zwrócić m.in. na elastyczne godziny pracy, pracę w niepełnym wymiarze godzin, telepracę, urlop naukowy oraz niezbędne przepisy finansowe i administracyjne regulujące tego typu porozumienia.

Obecne zasady działania FNP:

Jak to zostało wyjaśnione powyżej, Fundacja oczekuje, że instytucje zatrudniające laureatów zapewnią im właściwe warunki pracy i zobowiązanie takie zawarte jest w umowach między Fundacją, laureatami i zatrudniającymi ich instytucjami.

Fundacja nie ingeruje w obowiązki swoich laureatów wobec ich pracodawców. Jedynie w jednym z programów (WELCOMÉ), aby uzyskać dodatkowe środki instytucja zatrudniająca laureata musi ograniczyć jego obowiązki administracyjne i dydaktyczne do maksymalnie 60 godzin rocznie.

Innym przypadkiem zaangażowania Fundacji w kształtowanie warunków pracy laureatów jest program PARENT-BRIDGE, dedykowany wspieraniu badaczek w ciąży oraz naukowców łączących pracę badawczą z wychowaniem dzieci. Fundacja oferuje również możliwość finansowania wyjazdów sabatycznych (program MISTRZ).

W pozostałych przypadkach, Fundacja nie narzuca instytucjom zatrudniającym naukowców żadnych szczególnych wymagań związanych z godzinami ani trybem pracy laureatów.

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.2.5. Stabilizacja oraz stałe zatrudnienie

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Grantodawcy i/lub pracodawcy powinni zapewnić, by niestabilność warunków zatrudnienia nie miała negatywnego wpływu na osiągnięcia naukowców i z tego względu powinni zobowiązać się, w miarę możliwości, do poprawy stabilności warunków zatrudnienia pracowników naukowych, tym samym wykonując i przestrzegając zasad i warunków określonych w dyrektywie UE w sprawie zatrudnienia na czas określony.

Obecne zasady działania FNP:

Fundacja oferuje przede wszystkim stypendia, wypłacane przez określony czas i trudno jej gwarantować stałość zatrudnienia naukowców. W większości programów, warunkiem uczestnictwa w konkursie jest zatrudnienie lub promesa zatrudnienia w instytucji badawczej. Fundacja nie ingeruje w warunki zatrudnienia swoich beneficjentów z wyjątkiem sytuacji, gdy finansuje zespoły badawcze – wymaga wówczas od instytucji badawczej zatrudnienia, na czas realizacji projektu, uczestników stażu podyktorskiego w pełnym wymiarze godzin.

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.2.6. Finansowanie i wynagrodzenie

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Grantodawcy i/lub pracodawcy naukowców powinni zapewnić naukowcom sprawiedliwe i atrakcyjne warunki finansowania i/lub wynagradzania wraz z odpowiednimi i sprawiedliwymi świadczeniami w zakresie ubezpieczenia społecznego (w tym zasiłek chorobowy i rodzinny, prawa emerytalne oraz zasiłek dla bezrobotnych) zgodnie z obowiązującymi przepisami krajowymi oraz krajowymi lub sektorowymi umowami zbiorowymi. Warunki te muszą obejmować naukowców na każdym etapie kariery naukowej, w tym początkujących naukowców, proporcjonalnie do ich statusu prawnego, wyników oraz poziomu kwalifikacji i/lub zakresu obowiązków.

Obecne zasady działania FNP:

Celem Fundacji jest zapewnienie najlepszym naukowcom środków umożliwiających realizację zamierzeń badawczych oraz atrakcyjnych warunków pracy i wynagrodzenia, w tym ubezpieczenia społecznego. Fundacja oferuje swoim beneficjentom kilka rodzajów stypendiów/wynagrodzenia:

- stypendium, stanowiące dodatek do regularnego wynagrodzenia i nie powiązane z żadnymi konkretnymi zobowiązaniami, które nie zawiera elementu ubezpieczenia społecznego;
- stypendia wyjazdowe, umożliwiające laureatom pobyt w zagranicznym ośrodku badawczym, zapewniające zarazem ubezpieczenie społeczne oraz zdrowotne;
- stypendia dla doktorantów i młodych doktorów (w przypadku doktorantów pokrywane jest ubezpieczenie społeczne);
- wynagrodzenie dla osób pracujących przy realizacji projektu wraz ze składką na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne).

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.2.7. Równowaga płci

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Grantodawcy i/lub pracodawcy powinni stawiać sobie za cel zapewnienie reprezentatywnej równowagi płci na każdym szczeblu kadry, w tym na poziomie opiekunów naukowych i menedżerów. Cel ten powinien zostać osiągnięty na podstawie polityki równych szans na etapie rekrutacji i kolejnych etapach kariery zawodowej, jednak bez obniżania kryteriów jakości i kwalifikacji. W celu zapewnienia równego traktowania, w komitetach do spraw doboru kadr i oceny kandydatów powinna istnieć odpowiednia równowaga płci.

Obecne zasady działania FNP:

Fundacja wyłania swoich laureatów w drodze konkursów opartych na merytorycznych kryteriach i równowaga płci nie jest tu priorytetem. Również o wyborze recenzentów i panelistów decydują ich kwalifikacje, doświadczenia oraz obiektywizm. Fundacja popiera ideę równowagi płci, ale nie kosztem kryterium jakości, kwalifikacji czy konfliktu interesów. Przy zachowaniu wagi tych podstawowych kryteriów, Fundacja stara się zapewnić reprezentatywny udział obu płci w panelach konkursowych. W warunkach polskich jest to jednak często utrudnione z powodu nierównowagi płci w środowisku profesorów, zwłaszcza w pewnych dziedzinach nauki. Z tego powodu zasada równowagi płci nie jest wpisana w żadnym z kodeksów etycznych FNP. W obu kodeksach znajduje się natomiast zasada niedyskryminacji.

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.2.8. Rozwój kariery zawodowej

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Pracodawcy i/lub grantodawcy naukowców powinni sporządzić, najlepiej w ramach polityki zarządzania zasobami ludzkimi, określoną strategię rozwoju kariery zawodowej dla naukowców na każdym etapie kariery, niezależnie od rodzaju podpisanej umowy, w tym dla naukowców posiadających umowę na czas określony. Strategia ta powinna określać dyspozycyjność mentorów udzielających wsparcia i wskazówek odnośnie osobistego i zawodowego rozwoju naukowców, tym samym motywując pracowników naukowych oraz przyczyniając się do zmniejszenia niepewności co do ich przyszłości zawodowej. Wszyscy naukowcy powinni zaznajomić się z takimi przepisami i ustaleniami.

Obecne zasady działania FNP:

Fundacja nie jest instytucją badawczą, nie zatrudnia naukowców i nie obejmuje ich swoją polityką zarządzania zasobami ludzkimi. Jest jednak głęboko zainteresowana rozwojem ich karier. Elementy monitorowania karier laureatów są wykorzystywane do ewaluacji programów Fundacji i na ich podstawie kształtowane są mechanizmy wsparcia. Fundacja wspiera naukowców na wszystkich etapach kariery naukowej, ze szczególnym uwzględnieniem najtrudniejszych faz tej kariery (jak na przykład zdobywanie niezależności przez młodych naukowców, czy tworzenie przez nich pierwszych własnych zespołów badawczych). Fundacja wprowadziła także specjalny program, którego celem jest rozwój karier naukowców poprzez szkolenia, integrację środowiskową oraz mentoring (SKILLS).

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.2.9. Wartość mobilności

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Grantodawcy i/lub pracodawcy powinni uznać wartość mobilności geograficznej, międzysektorowej, inter- i transdyscyplinarnej oraz wirtualnej, a także mobilności między sektorem państwowym i prywatnym jako ważnego sposobu poszerzania wiedzy naukowej oraz wspierania rozwoju zawodowego naukowców na każdym etapie kariery. W rezulta-

cie, powinni uwzględnić takie możliwości w określonej strategii rozwoju zawodowego oraz w pełni docenić i uznawać wszelkie doświadczenie związane z mobilnością w obrębie własnego systemu rozwoju kariery i oceny pracowników. Wiąże się to również z wymogiem wprowadzenia koniecznych instrumentów administracyjnych w celu umożliwienia przenoszenia zarówno grantów, jak i ubezpieczenia społecznego, zgodnie z przepisami ustawodawstwa krajowego.

Obecne zasady działania FNP:

Fundacja od bardzo wielu lat wspiera mobilność naukowców, oferując im stypendia wyjazdowe. W ciągu ostatnich lat w ofercie Fundacji pojawiły się także mechanizmy wspierające powroty naukowców do kraju, a ostatnio również realizację projektów wybitnych uczonych z zagranicy, tworzących w Polsce swoje zespoły naukowe. Część programów Fundacji jest otwartych dla naukowców spoza Polski. Fundacja wspiera mobilność również poprzez swoje podejście do oceny wniosków. W niektórych programach, w przypadku równorzędnej oceny wartości wniosków, preferowani są kandydaci podejmujący badania w nowym ośrodku. Co istotne, kryterium oceny nigdy nie jest habilitacja, co ograniczałoby szanse badaczy, których kariera przebiegała poza Polską.

Fundacja wspiera także swoich laureatów w sytuacji, gdy zmieniają oni miejsce pracy po otrzymaniu finansowania, starając się elastycznie reagować zmiany w ich karierze badawczej.

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.2.10. Dostęp do szkoleń naukowych oraz możliwość stałego rozwoju zawodowego

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Grantodawcy i/lub pracodawcy powinni zapewnić, by naukowcy na każdym etapie kariery zawodowej, niezależnie od rodzaju umowy, mieli możliwość rozwoju zawodowego oraz poprawy swoich szans znalezienia pracy poprzez dostęp do środków umożliwiających stały rozwój umiejętności i kwalifikacji. Tego typu środki należy poddawać regularnej ocenie pod kątem dostępności, zainteresowania oraz skuteczności w podnoszeniu kwalifikacji, umiejętności oraz szans znalezienia pracy.

Obecne zasady działania FNP:

Fundacja realizuje tę zasadę, oferując wsparcie finansowe naukowcom na wszystkich etapach kariery, a także wsparcie szkoleniowe w wybranych zakresach. Wsparcie to oferowane jest na zasadach konkursowych i nie ma charakteru masowego, jednak Fundacja zdobywa środki, by zapewnić swoim beneficjentom wszechstronne możliwości rozwoju (szkolenia, mentoring, finansowanie współpracy interdyscyplinarnej, integracja środowiskowa).

Wskazane działanie dodatkowe:

poszukiwanie dalszych możliwości wspierania naukowców w ich rozwoju.

2.2.11. Dostęp do doradztwa zawodowego

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Pracodawcy i/lub grantodawcy powinni zapewnić naukowcom na każdym etapie kariery zawodowej i niezależnie od rodzaju umowy, w instytucjach, których to dotyczy, lub w ramach współpracy z innymi strukturami, doradztwo zawodowe oraz pomoc w zakresie znalezienia pracy.

Obecne zasady działania FNP:

Doradztwo zawodowe powinno być elementem strategii zarządzania zasobami ludzkimi instytucji zatrudniających naukowców. Systemowe zapewnienie takiego wsparcia swoim laureatom zdecydowanie przekracza możliwości Fundacji. Dąży ona jednak do zapewnienia naukowcom pomocy w formie sieci kontaktów, mentoringu i szkoleń (patrz wyżej:

2.2.10. Dostęp do szkoleń naukowych oraz możliwość stałego rozwoju zawodowego).

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.2.12. Prawa własności intelektualnej

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Grantodawcy i/lub pracodawcy powinni zapewnić, by naukowcy na każdym etapie kariery zawodowej czerpali korzyści z wykorzystywania (jeśli ma ono miejsce) swoich wyników w zakresie badań i rozwoju poprzez ochronę prawną oraz, w szczególności, poprzez właściwą ochronę praw własności intelektualnej, w tym praw autorskich. Polityki lub praktyki winny określać, jakie prawa przysługują naukowcom i/lub, jeśli ma to zastosowanie, pracodawcom i innym stronom, w tym zewnętrznym organizacjom komercyjnym lub przemysłowym, o których prawdopodobnie stanowią określone porozumienia w zakresie współpracy lub inne rodzaje porozumień.

Obecne zasady działania FNP:

Fundacja nie rości sobie praw do wyników badań finansowanych przez nią naukowców. Jednocześnie zależy jej na odpowiednim zabezpieczeniu prawa własności intelektualnej. Kwestia własności intelektualnej ma największe znaczenie w przypadku projektów aplikacyjnych, związanych z transferem technologii. W takich przypadkach proponowane rozwiązania sprawy własności intelektualnej są szczegółowo rozpatrywane na etapie oceny wniosku. Odpowiednie zapisy są także włączone do umów z beneficjentami.

Fundacja zdecydowanie oczekuje od naukowców rzetelnego respektowania praw własności intelektualnej, co wyrażone zostało m.in. w Kodeksie etycznym Laureatów i Beneficjentów FNP. Kwestię tę włączyła również do oferowanych naukowcom szkoleń.

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.2.13. Współautorstwo

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Institucje powinny pozytywnie odnosić się do współautorstwa przy ocenie kadry naukowej, gdyż jest ono dowodem konstruktywnego podejścia do prowadzenia badań naukowych. Z tego względu pracodawcy i/lub grantodawcy powinni opracowywać strategię, praktyki oraz procedury zapewniające naukowcom, w tym naukowcom na początkowym etapie kariery, konieczne warunki ramowe, tak, aby mogli oni korzystać z prawa do uznania oraz wymienienia na liście i/lub cytowania, w kontekście rzeczywistego wkładu, jaki wnoszą, jako współautorzy prac, patentów itp. lub z prawa do publikacji swoich wyników badań niezależnie od swoich opiekunów.

Obecne zasady działania FNP:

Fundacja wspiera współpracę między naukowcami i pozytywnie odnosi się do współautorstwa prac. Przywiązuje także dużą wagę do rzetelnego uznawania wkładu poszczególnych badaczy, bez względu na etap ich kariery i wzajemnych zależności. Zasada ta została wyraźnie sformułowana w Kodeksie etycznym Laureatów i Beneficjentów FNP:

§ 7

Laureaci i beneficjenci zobowiązani są do skrupulatnego przestrzegania zasad autorstwa publikacji naukowych. Dyskwalifikujące jest dopuszczenie się plagiatstwa w jakiegokolwiek formie. Laureaci i beneficjenci muszą bezwzględnie przestrzegać zasady poszanowania praw własności intelektualnej oraz wspólnej własności w przypadku badań prowadzonych we współpracy z wychowankami, innymi naukowcami lub opiekunem. Tytułu do współautorstwa nie stanowią takie działania, jak pozyskiwanie funduszy, dostarczenie materiałów, wykształcenie współautorów w stosowaniu metod, zbieranie i zestawianie danych, czy kierowanie instytucją, w której badania są prowadzone.

§ 10

Laureaci i beneficjenci zobowiązani są do adekwatnego uznawania znaczenia dorobku naukowego i samodzielności naukowej innych naukowców, zwłaszcza młodych, niezależnie od zajmowanego stanowiska, tytułu czy uwarunkowań prawnych.

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.2.14. Opieka naukowa

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Pracodawcy i/lub grantodawcy powinni zadbać o to, by wyznaczono osobę, do której mogą zgłaszać się początkujący naukowcy w kwestiach związanych z wykonywaniem swoich obowiązków zawodowych oraz by zostali oni o tym powiadomieni. Tego typu ustalenia powinny jasno określać, że proponowani opiekunowie naukowcy są wystarczająco biegli w nadzorowaniu prac badawczych, dysponują czasem, wiedzą, doświadczeniem, kompetencjami i zaangażowaniem, dzięki którym mogą zaoferować stażystom odpowiednie wsparcie oraz zapewnić konieczne procedury monitorowania postępów i oceny, a także niezbędne mechanizmy udzielania informacji zwrotnej.

Obecne zasady działania FNP:

Fundacja w pełni zdaje sobie sprawę ze znaczenia relacji z opiekunem naukowym dla rozwoju młodych naukowców. Sposób nadzorowania i wspierania młodych naukowców jest jednym z kryteriów oceny doświadczonych naukowców, prowadzących własne zespoły badawcze. Finansując indywidualnych naukowców, Fundacja ma jednak ograniczony wpływ na relacje w zespołach, chyba że laureatami są szefowie tych zespołów. Oczekiwania Fundacji w kwestii opieki nad młodymi naukowcami są również sformułowane w Kodeksie etycznym Laureatów i Beneficjentów FNP:

§ 9

Laureaci i beneficjenci pełniący rolę opiekunów naukowych, mentorów, liderów czy kierowników, powinni wypełniać tę funkcję zgodnie z najwyższymi standardami zawodowymi i angażować się w budowanie partnerskich relacji z początkującymi pracownikami naukowymi, tak by wspierać pomyślny rozwój ich kariery. Laureaci i beneficjenci powinni zapewnić pozostającym pod ich opieką młodym naukowcom odpowiednie warunki do zdobywania niezależnej pozycji naukowej.

Wskazane działanie dodatkowe:

dalsza promocja dobrych praktyk w zakresie opieki naukowej.

2.2.15. Nauczanie

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Nauczanie jest istotnym sposobem organizacji i upowszechniania wiedzy i z tego względu należy je postrzegać jako cenną możliwość w ramach ścieżki rozwoju zawodowego naukowców. Jednakże obowiązki w zakresie nauczania nie powinny być nadmiernie obciążające i, szczególnie na początkowym etapie kariery, nie powinny stanowić dla naukowców przeszkody w prowadzeniu badań naukowych. Grantodawcy i/lub pracodawcy powinni zapewnić, by obowiązki w zakresie nauczania były odpowiednio wynagradzane oraz uwzględniane w systemach oceny pracowników, a także, by czas poświęcony na szkolenia początkujących naukowców przez kadrę z wyższym stopniem naukowym został uznany jako część ich zaangażowania w proces nauczania. Należy zapewnić odpowiednie przeszkolenie w zakresie nauczania i prowadzenia szkoleń w ramach rozwoju zawodowego naukowców.

Obecne zasady działania FNP:

Fundacja nie jest instytucją naukową, nie prowadzi działalności dydaktycznej i nie zatrudnia naukowców. Jako instytucja finansująca nie narzuca swoim laureatom żadnych obowiązków dydaktycznych i nie formułuje żadnych oczekiwań w kwestii czasu poświęcanego przez nich na nauczanie. Jedyne wyjątek stanowi program WELCOME (patrz wyżej:

2.2.4. Warunki pracy).

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.2.16. Systemy oceny pracowników

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Grantodawcy i/lub pracodawcy powinni wprowadzić dla wszystkich naukowców, w tym dla starszych pracowników naukowych, systemy oceny pracowników w celu regularnej oceny ich wyników zawodowych przeprowadzanej w sposób przejrzysty przez niezależną (zaś w przypadku starszych pracowników naukowych najlepiej przez międzynarodową) komisję. Tego typu procedury oceny pracowników powinny odpowiednio uwzględniać ogólną kreatywność naukową oraz wyniki badań naukowców, np. publikacje, patenty, zarządzanie badaniami naukowymi, nauczanie/prowadzenie wykładów, opiekę naukową, doradztwo, współpracę krajową lub międzynarodową, obowiązki administracyjne, działania w zakresie szerzenia świadomości naukowej w społeczeństwie oraz mobilność, a także powinny być brane pod uwagę w kontekście rozwoju zawodowego.

Obecne zasady działania FNP:

Fundacja przyznaje finansowanie na zasadach konkursowych. Wnioski, dorobek kandydatów oraz ich projekty poddane są starannej ocenie zewnętrznych recenzentów i panelistów, wybranych spośród najlepszych ekspertów. Fundacja wypracowała zasady etyczne pracy recenzentów i monitoruje jakość procesu oceny wniosków. Szczególnie zabiega o to, by wysokie standardy oceny dotyczyły badaczy na wszystkich etapach kariery. Ogólne zasady oceny naukowców sformułowane są w Kodeksie etycznym FNP – znalazły się wśród nich: obiektywizm, poufność, transparentność, niedyskryminowanie, życzliwość, profesjonalizm i odpowiedzialność.

Również od swoich beneficjentów Fundacja oczekuje adekwatnej oceny innych naukowców (co wyrażone zostało w Kodeksie etycznym Laureatów i Beneficjentów FNP)

Wskazane działania dodatkowe: brak

2.2.17. Skargi/apelacje

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Grantodawcy i/lub pracodawcy naukowców powinni określić, zgodnie z krajowymi zasadami i przepisami, odpowiednie procedury, na przykład wyznaczyć bezstronną osobę (np. w charakterze rzecznika), która rozpatrywałaby skargi/apelacje naukowców, w tym także kwestie dotyczące konfliktów między opiekunami naukowymi a początkującymi naukowcami. Tego typu procedury powinny zapewnić całej kadrze naukowej poufną i nieformalną pomoc w rozwiązywaniu konfliktów związanych z pracą i w przypadku sporów i skarg; celem tych procedur jest propagowanie sprawiedliwego i równego traktowania w obrębie instytucji oraz poprawa ogólnej jakości środowiska pracy.

Obecne zasady działania FNP:

Jako instytucja finansująca naukę Fundacja stoi przede wszystkim przed problemem odwołań od decyzji dotyczących wyników konkursów. Fundacja docenia wartość procedur umożliwiających rzetelne rozpatrywanie napływających skarg oraz apelacji. W kilku programach wprowadzono już formalną procedurę odwoławczą: wnioskodawcom przysługuje prawo do pisemnego złożenia odwołania do Zarządu Fundacji od decyzji podjętych w odniesieniu do złożonego wniosku; odwołania dotyczące oceny formalnej rozpatruje komisja wewnętrzna, natomiast odwołania dotyczące oceny merytorycznej rozpatruje komisja złożona z ekspertów zewnętrznych. Przyczyna, dla której Fundacja nie stosuje takiej procedury we wszystkich swoich programach jest czysto finansowa i administracyjna: koszt prowadzenia programu powinien odpowiadać skali oferowanego finansowania. Oznacza to, że w przypadku programów o bardzo dużej liczbie wniosków i stosunkowo niewielkiej wartości stypendium, procedura odwoławcza wydaje się zbyt kosztowna i czasochłonna.

Fundacja nie ingeruje natomiast w relacje wewnętrzne w zespołach, czy instytucjach zatrudniających jej beneficjentów, z wyjątkiem sytuacji gdy zostaje poinformowana o wyraźnym naruszeniu norm etycznych, w których to przypadkach angażuje się w wyjaśnienie sytuacji.

Ogólnie rzecz biorąc Fundacja kieruje się zasadą życzliwości wobec naukowców i wszelkie zgłaszane przez nich problemy traktowane są z uwagą i zaangażowaniem.

Wskazane działanie dodatkowe:

wprowadzenie – w miarę możliwości – procedury odwoławczej w innych programach Fundacji.

2.2.18. Wpływ na organy decyzyjne

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Grantodawcy i/lub pracodawcy naukowców powinni uznać za w pełni uzasadnione, a wręcz pożądane, prawo naukowców do posiadania przedstawicieli we właściwych organach informacyjnych, konsultacyjnych i decyzyjnych w instytucjach, w których pracują, w celu ochrony i reprezentowania indywidualnych i zbiorowych interesów naukowców jako profesjonalistów oraz aktywnego włączenia się w prace instytucji

Obecne zasady działania FNP:

Zgodnie ze statutem Fundacji, jej Rada składa się z doświadczonych naukowców reprezentujących rozmaite dziedziny nauki. Naukowcy zasiadają także w Zarządzie Fundacji. Decyzje finansowe podejmowane są natomiast w oparciu o oceny recenzentów wybieranych spośród naukowców z całego świata.

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.2.19. Rekrutacja

Zapis Europejskiej Karty Naukowca:

Pracodawcy i/lub grantodawcy powinni zapewnić, by standardy przyjmowania naukowców do pracy, szczególnie na początkowym etapie kariery, były jasno określone, a także powinni ułatwić dostęp grupom w trudniejszym położeniu lub naukowcom powracającym do kariery naukowej, w tym nauczycielom (na każdym poziomie systemu szkolnictwa) powracającym do kariery naukowej. Pracodawcy i/lub grantodawcy naukowców powinni przestrzegać zasad określonych w Kodeksie Postępowania przy rekrutacji pracowników naukowych podczas mianowania lub rekrutacji naukowców.

Obecne zasady działania FNP:

W systemie nauki w Polsce, przy bardzo ograniczonej mobilności, sposoby rekrutacji nowych pracowników mają znaczenie kluczowe. Fundacja – na miarę swoich możliwości – stara się zmierzyć z tym problemem. W programach dedykowanych finansowaniu zespołów badawczych sformułowane zostały szczegółowe zalecenia dotyczące rekrutacji. Plany dotyczące rekrutacji są również prezentowane przez kandydatów we wnioskach i poddawane ocenie recenzentów oraz panelistów. Ponadto reprezentanci Fundacji bezpośrednio uczestniczą (w roli obserwatorów) w prowadzonych przez laureatów rekrutacjach. W przypadku pozostałych programów, gdzie finansowane są stypendia pojedynczych naukowców, Fundacja ma niewielki wpływ na sposób przyjmowania naukowców do pracy. Zdecydowanie promuje jednak wysokie standardy rekrutacji, co wyrażone jest m.in. w Kodeksie etycznym Laureatów i Beneficjentów FNP:

§ 11

Fundacja wymaga od laureatów i beneficjentów, aby w procesie rekrutacji współpracowników na stanowiska badawcze stosowali przejrzyste procedury oparte o zasadę równego dostępu do informacji, przejrzystości, nieskryminalności i jasności kryteriów konkursowych. Rekrutacja powinna odbywać się na zasadzie otwartego konkursu umożliwiającego uczestnictwo naukowcom z całego kraju i zagranicy.

.....

Zapis Karty mówi również o ułatwianiu dostępu grupom w trudniejszym położeniu lub naukowcom powracającym do kariery naukowej, w tym nauczycielom (na każdym poziomie systemu szkolnictwa) powracającym do kariery naukowej. Programy Fundacji nastawione są na wspieranie najbardziej efektywnych naukowców – w zależności od programu oceniany jest przede wszystkim projekt badawczy i adekwatne kwalifikacje oraz dorobek kandydata. Fundacja podejmuje jednak wysiłki na rzecz ułatwiania powrotu do kariery naukowej po przerwie związanej z wychowywaniem dzieci.

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.3. Kodeks postępowania przy rekrutacji pracowników naukowych

2.3.1. Rekrutacja

Zapis Kodeksu:

Pracodawcy i/lub grantodawcy powinni ustalić otwarte, efektywne, przejrzyste procedury rekrutacji, które zapewniają wsparcie, są możliwe do porównania na poziomie międzynarodowym, a także dostosowane do rodzaju oferowanego stanowiska. Ogłoszenia w sprawie zatrudnienia powinny zawierać dokładny opis wymaganej wiedzy i kwalifikacji oraz nie być na tyle specjalistyczne, by zniechęcić odpowiednich kandydatów. Pracodawcy powinni zamieścić również opis warunków pracy oraz uprawnień, w tym opis perspektyw rozwoju zawodowego. Ponadto, należy realistycznie oszacować czas pomiędzy umieszczeniem ogłoszenia o wolnym stanowisku lub zaproszenia do zgłaszania kandydatur a ostatecznym terminem nadsyłania podań.

Obecne zasady działania FNP:

Jak zostało to omówione powyżej (patrz wyżej: **2.3.1 Rekrutacja**). Fundacja, poza ogólnymi zasadami prezentowanymi w kodeksach etycznych, sformułowała – w przypadku programów dedykowanych finansowaniu zespołów badawczych – szczegółowe zalecenia w tej sprawie. Regulują one kwestie takie jak: miejsce publikacji i informacje zawarte w ogłoszeniach o naborze; zasady pracy komisji rekrutacyjnej; rekomendowane kryteria oceny i ich jawność; oraz dokumentację procesu rekrutacji.

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.3.2. Dobór kadr

Zapis Kodeksu:

Komisje dokonujące doboru kandydatów powinny reprezentować różnorodne doświadczenia i kwalifikacje oraz wykazywać się odpowiednią równowagą płci, a także, w razie konieczności i możliwości, składać się z członków różnych branż (sektora państwowego i prywatnego) i dyscyplin, w tym z osób pochodzących z innych krajów i posiadających odpowiednie doświadczenie do oceny kandydatów. W miarę możliwości należy stosować szeroką gamę praktyk doboru kandydatów, np. ocenę zewnętrznego eksperta oraz bezpośrednio rozmowy z kandydatem. Członkowie panelu dokonującego doboru kandydatów powinni być właściwie przeszkoleni.

Obecne zasady działania FNP:

Jako instytucja finansująca, Fundacja stoi przed trudnym zadaniem wyboru laureatów spośród wielu aplikujących kandydatów. Wybór ten dokonywany jest zawsze w drodze konkursu a ocena powierzana jest niezależnym ekspertom. Ocena kandydatów przebiega dwustopniowo – z reguły obejmuje etap pisemnych recenzji oraz dyskusję panelową. Na obu etapach w ocenie tej biorą udział doświadczeni badacze, przy czym ocena recenzencka powierzana jest z zasady specjalistom w dyscyplinie badawczej kandydata, a do dyskusji panelowej zapraszani są naukowcy reprezentujący rozmaite dyscypliny i specjalności badawcze, po to by porównać wnioski najlepiej ocenione przez specjalistów. Zarówno recenzenci, jak i paneliści dobierani są spośród naukowców z całego świata. O ich wyborze decydują przede wszystkim

względy merytoryczne, czyli kwalifikacje i doświadczenia oraz troska o wyeliminowanie konfliktu interesów. Zasady doboru panelistów dostosowywane są do charakteru programu. Na przykład, w przypadku programów o charakterze aplikacyjnym w panelu biorą udział osoby o odpowiednich „aplikacyjnych” doświadczeniach zawodowych. Podejście Fundacji do kwestii równowagi płci zostało już wyjaśnione powyżej (2.2.7. **Równowaga płci**). Recenzenci oraz paneliści są dokładnie instruowani o celu programu oraz o kryteriach i zasadach oczekiwanej od nich oceny.

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.3.3. Przejrzystość

Zapis Kodeksu:

Przed wybraniem kandydatów należy ich poinformować o procesie rekrutacji oraz kryteriach wyboru, ilości dostępnych stanowisk oraz perspektywach rozwoju zawodowego. Po zakończeniu procesu doboru kandydatów należy również ich powiadomić o mocnych i słabych stronach ich podań.

Obecne zasady działania FNP:

Pierwszy fragment tego zapisu Kodeksu dotyczący dostępu do informacji o procesie i kryteriach oceny jest przez FNP w pełni realizowany. Informacje takie zawsze są szczegółowo przedstawione w dokumentacji konkursowej lub regulaminach poszczególnych programów, dostępnych na stronie internetowej Fundacji. Troska o przejrzystość procesów rekrutacyjnych jest również wyrażona w kodeksach etycznych FNP.

Drugi fragment zapisu dotyczący informacji zwrotnej o słabych i silnych stronach wniosków, które nie otrzymały finansowania jest bardziej problematyczny. Wyniki konkursów oparte są na ocenach recenzentów. W większości swoich programów Fundacja przekazuje kandydatom treść recenzji, umożliwiając im poznanie opinii recenzentów oraz przygotowanie się do merytorycznej dyskusji z panelem. W przypadku niektórych programów nie jest to jednak możliwe – dotyczy to przede wszystkim programu START, gdzie na konkurs napływa znaczna ilość wniosków, a wybór laureatów opiera się w dużej mierze na porównaniu wniosków z podobnej dyscypliny. Recenzje dotyczą wówczas miejsca wniosku na tle innych z tej samej dyscypliny. Ponadto w przypadku tak dużej liczby wniosków oraz stosunkowo niewielkich kwot stypendiów, informowanie wszystkich kandydatów o słabych i mocnych stronach ich wniosków oraz – co za tym idzie – otwarcie dyskusji na ten temat przerosłoby możliwości Fundacji.

Wskazane działanie dodatkowe:

udostępnienie – w miarę możliwości – kluczowych treści recenzji kandydatom we wszystkich konkursach.

2.3.4. Ocena zasług

Zapis Kodeksu:

W procesie doboru kadr należy wziąć pod uwagę cały zakres doświadczenia kandydatów. Oprócz oceny ich ogólnego potencjału jako naukowców należy również uwzględnić ich kreatywność oraz poziom niezależności. Oznacza to, że oceny zasług należy dokonywać zarówno w sposób jakościowy, jak też ilościowy, koncentrując się nie tylko na liczbie publikacji, lecz także na wybitnych wynikach osiągniętych w trakcie zróżnicowanej kariery naukowej. W rezultacie, znaczenie wskaźników bibliometrycznych powinno być odpowiednio zrównoważone z szerszym zakresem kryteriów oceny, np. nauczaniem, opieką naukową, pracą zespołową, transferem wiedzy, zarządzaniem badaniami naukowymi oraz działaniami w zakresie innowacji i szerzenia świadomości naukowej w społeczeństwie. W przypadku kandydatów z doświadczeniem w sektorze przemysłu należy zwrócić szczególną uwagę na ich wkład w patenty, opracowania lub wynalazki.

Obecne zasady działania FNP:

Ocena napływających do Fundacji wniosków oparta jest zawsze o kryteria jakościowe. Wskaźniki bibliometryczne, choć brane niekiedy pod uwagę przez recenzentów lub panelistów nigdy nie decydują o wyborze laureatów. Kryteria oceny są, ogólnie rzecz biorąc, skupione wokół doświadczeń i potencjału badawczego kandydatów, jednak Fundacja dopasowuje je każdorazowo do celów poszczególnych programów. I tak na przykład, w konkursach adresowanych do początkujących naukowców kładziony jest nacisk na samodzielność, a w konkursach dedykowanych naukowcom prowadzącym zespoły badawcze – na ich umiejętności w zakresie zarządzania i opieki nad młodszymi badaczami. Z kolei w programach o charakterze aplikacyjnym oceniany jest dorobek wdrożeniowy. Choć z reguły podstawą oceny jest publikacyjny dorobek naukowców, gdy chodzi o kandydatów o bardziej zróżnicowanych doświadczeniach oceniane są również dokonania w zakresie wdrożeń lub pracy w innych sektorach.

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.3.5. Odstępstwa od porządku chronologicznego życiorysów

Zapis Kodeksu:

Przerwy w przebiegu kariery lub odstępstwa od porządku chronologicznego w życiorysie nie powinny być krytykowane, lecz postrzegane jako ewolucja kariery, a w rezultacie, jako potencjalnie cenny wkład w rozwój zawodowy naukowców podążających wielowymiarową ścieżką kariery. Z tego względu należy umożliwić kandydatom składanie życiorysów wspartych dowodami, które odzwierciedlają reprezentatywną gamę osiągnięć i kwalifikacji mających znaczenie w kontekście stanowiska, którego dotyczy podanie o pracę.

Obecne zasady działania FNP:

W procesie oceny wniosków Fundacja bierze pod uwagę przerwy w przebiegu kariery związane z opieką nad dziećmi. Dopuszcza także zróżnicowane modele kariery, w których praca w instytucjach akademickich przeplata się z pracą w innych sektorach. W programach nastawionych na transfer technologii szczególnie cenione jest doświadczenie zdobyte w przemyśle. Wyzwaniem pozostaje recenzencka ocena dorobku naukowego w przypadkach przerw w karierze badawczej.

Wskazane działanie dodatkowe:

- dalsze uwrażliwianie recenzentów na kwestię oceny adekwatnej do przebiegu kariery kandydata;
- zastąpienie obecnego wymogu załączenia przez wnioskodawców swoich najlepszych publikacji z 3-5 ostatnich lat (jako podstawy oceny), wymogiem przedstawienia najlepszych publikacji z dowolnego okresu.

2.3.6. Uznawanie doświadczenia w zakresie mobilności

Zapis Kodeksu:

Wszelkie doświadczenie w zakresie mobilności, np. pobyt w innym kraju/regionie lub w innym środowisku naukowym (w sektorze państwowym lub prywatnym), lub też zmianę dyscypliny lub sektora w ramach wstępnego szkolenia naukowego lub na późniejszym etapie kariery naukowej, bądź doświadczenie w zakresie mobilności wirtualnej, należy postrzegać jako cenny wkład w rozwój zawodowy naukowca.

Obecne zasady działania FNP:

Mobilność jest bardzo cenionym przez Fundację aspektem kariery naukowej. FNP prowadzi specjalne programy dedykowane wspieraniu mobilności badaczy, a ponadto docenia tego rodzaju doświadczenie w procesie oceny wniosków (patrz wyżej: **2.2.9. Wartość mobilności**).

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.3.7. Uznawanie kwalifikacji

Zapis Kodeksu:

Grantodawcy i/lub pracodawcy powinni zapewnić właściwą ocenę kwalifikacji akademickich i zawodowych, w tym kwalifikacji nieformalnych, wszystkim naukowcom, w szczególności w kontekście mobilności międzynarodowej i zawodowej. Powinni oni nawzajem informować się, wszelkimi dostępnymi kanałami komunikacji, o zasadach, procedurach i normach określających uznawanie tego typu kwalifikacji oraz zdobyć ich pełne zrozumienie, a w rezultacie korzystać z obowiązującego prawa krajowego, konwencji i określonych zasad w sprawie uznawania tego typu kwalifikacji

Obecne zasady działania FNP:

W programach Fundacji ocena wniosków oparta jest przede wszystkim na starannej analizie kwalifikacji i doświadczeń kandydatów. Szczegółowe kryteria uzależnione są od celów poszczególnych programów. (patrz wyżej: **2.3.4. Ocena zasług; 2.3.5. Odstępstwa od porządku chronologicznego życiorysów; 2.3.6. Uznawanie doświadczenia w zakresie mobilności**)

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.3.8. Staż pracy

Zapis Kodeksu:

Wymagany poziom kwalifikacji powinien odpowiadać potrzebom stanowiska i nie powinien stanowić bariery w przyjęciu do pracy. Przy uznawaniu i ocenie kwalifikacji należy skupić się bardziej na ocenie osiągnięć kandydata niż jego/jej uwarunkowaniach lub reputacji, jaką zdobył w instytucji, w której uzyskał te kwalifikacje. Jako że kwalifikacje zawodowe można osiągnąć na wczesnym etapie długiej kariery naukowej, należy także uznawać przebieg trwającego przez całe życie rozwoju zawodowego.

Obecne zasady działania FNP:

Fundacja wspiera naukowców na rozmaitych etapach kariery, w tym również początkujących badaczy. Każdy z kandydatów oceniany jest na podstawie własnych osiągnięć, odpowiednio do etapu i przebiegu swojej kariery. We wszystkich programach Fundacji podstawą oceny są indywidualne osiągnięcia naukowca, a jego stanowisko i pozycja w macierzystej instytucji odgrywają rolę jedynie przy określaniu warunków pracy i wsparcia ze strony tej instytucji. Podobnej postawy Fundacja oczekuje również od swoich beneficjentów, co wyrażone jest w m.in. w Kodeksie Etycznym Laureatów i Beneficjentów FNP.

Wskazane działanie dodatkowe: brak

2.3.9. Stanowiska dla pracowników ze stopniem doktora

Zapis Kodeksu:

Instytucje mianujące naukowców posiadających stopień doktora powinny ustalić jasne zasady i wyraźne wskazówki w zakresie rekrutacji i mianowania naukowców ze stopniem doktora, w tym maksymalny okres sprawowania stanowiska oraz cele mianowania. Tego typu wytyczne powinny uwzględniać okres pełnienia wcześniejszych funkcji jako naukowiec ze stopniem doktora w innych instytucjach i brać pod uwagę fakt, że status pracownika ze stopniem doktora jest przejściowy, tak by móc przede wszystkim zapewnić dodatkowe możliwości rozwoju kariery naukowej w kontekście długoterminowej perspektywy rozwoju.

Obecne zasady działania FNP:

W programach, które umożliwiają finansowanie zespołów badawczych (w odróżnieniu od indywidualnych stypendiów) Fundacja wypracowała szczegółowe zalecenia dotyczące rekrutacji, w tym rekrutacji osób ze stopniem doktora. Wymaga także od instytucji badawczych zatrudniania takich osób w wymiarze pełnego etatu na czas realizacji projektu.

Wskazane działanie dodatkowe: brak

Podsumowanie

Fundacja jako instytucja finansująca naukę, która nie zatrudnia bezpośrednio swoich laureatów i beneficjentów, ma ograniczony wpływ na warunki pracy naukowców i prowadzenia przez nich badań. Z zasady Fundacja finansuje indywidualnych naukowców, a nie instytucje badawcze. Co więcej, przedmiotem finansowania są przede wszystkim stypendia, wynagrodzenia i nagrody (w niewielkim stopniu – subsydia). Oznacza to, że również wymagania Fundacji ograniczone są do indywidualnych badaczy i tylko w niewielkim stopniu mogą dotyczyć instytucji badawczych. To indywidualni naukowcy aplikują do Fundacji i są przez nią finansowani. Uzależnienie wsparcia dla młodych naukowców od funkcjonowania instytucji, która ich zatrudnia, mijaloby się z celem.

Wpływ Fundacji na funkcjonowanie instytucji badawczych jest w znacznym stopniu uzależniony od rodzaju programu i wysokości finansowania przyznanego pracującym w nim uczonym. W przypadku stypendiów dla początkujących naukowców, np. doktorantów czy młodych doktorów, wpływ ten nie jest duży. W części programów FNP – gdy przyznawane są większe środki – jakość i zaangażowanie instytucji badawczej jest jednym z elementów oceny wniosków. Dotyczy to przede wszystkim warunków zatrudnienia laureata oraz wyposażenia jego miejsca pracy. Szczególnym przypadkiem są programy umożliwiające laureatom Fundacji tworzenie i finansowanie zespołów badawczych. Fundacja zdecydowanie wymaga wówczas przestrzegania odpowiednich, otwartych procedur rekrutacyjnych oraz zatrudnienia – w przypadku osób ze stopniem doktora. Procedury rekrutacyjne są przedmiotem oceny wniosku, a przedstawiciele Fundacji monitorują proces naboru osób do finansowanych zespołów.

Wymienione w Karcie i Kodeksie kwestie związane z warunkami i bezpieczeństwem pracy regulowane są przez przepisy krajowe, np. Kodeks Pracy, a odpowiedzialność za ich dopełnienie leży po stronie instytucji zatrudniającej. Przyznając finansowanie indywidualnym naukowcom lub konsorcjom, Fundacja podpisuje trójstronne umowy obejmujące instytucje zatrudniające, zobowiązując w ten sposób te instytucje do zapewnienia laureatom odpowiednich warunków pracy i prowadzenia badań.

Fundacja ponosi natomiast odpowiedzialność za jakość własnych działań związanych z oceną składanych wniosków oraz współpracą z laureatami. Analiza zapisów Karcie i Kodeksie z tej perspektywy, potwierdza, że zdecydowana większość sformułowanych tam zasad jest przestrzegana przez FNP. Analiza ta pozwoliła jednocześnie na identyfikację pewnych obszarów, w których Fundacja mogłaby podjąć dodatkowe działania. Należą do nich:

- zaangażowanie społeczne;
- relacje z opiekunem naukowym;
- zasada niedyskryminacji;
- dostęp do szkoleń oraz możliwość stałego rozwoju;
- opieka naukowa;
- skargi/apelacje;
- przejrzystość;
- odstępstwa od porządku chronologicznego.

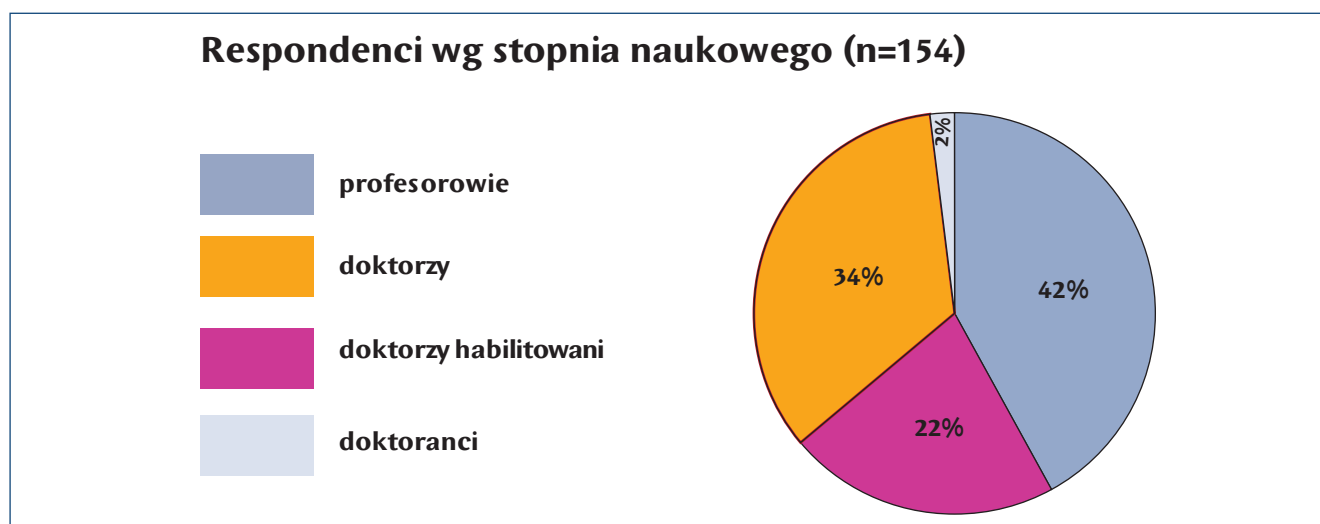
3. WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO

Celem badania ankietowego było włączenie laureatów Fundacji w proces analizy zgodności działań FNP z zapisami Europejskiej Karty Naukowca i Kodeksu postępowania przy rekrutacji pracowników naukowych. Ankieta miała charakter anonimowy. Aby nie obciążać respondentów koniecznością odpowiadania na bardzo liczne pytania odpowiadające kolejnym zapisom Karty i Kodeksu, wybranych zostało kilka zagadnień budzących największe wątpliwości w trakcie analizy wewnętrznej. Pytania dotyczyły więc:

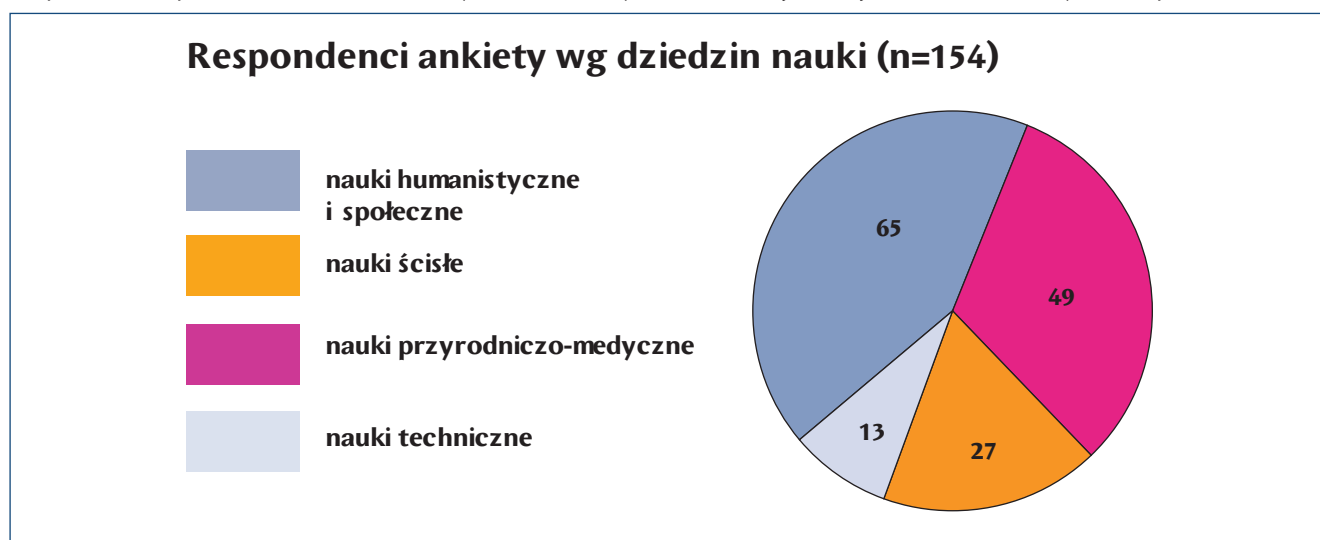
- działań, jakie Fundacja powinna rozważyć w celu zapewnienia swoim beneficjentom lepszych warunków pracy badawczej;
- potrzeby i sposobów wspierania przez Fundację zaangażowania swoich beneficjentów w upowszechnianiu nauki;
- oceny przejrzystości i jakości procedur konkursowych FNP;
- oceny współpracy z Fundacją;
- innych uwag lub sugestii dotyczących sposobu działania FNP.

Ponieważ zależało nam na zebraniu możliwie zróżnicowanych opinii, pytania miały w większości charakter otwarty. Również w przypadku pytań zamkniętych, obok podejścia ilościowego, zastosowaliśmy jakościowe, zachęcając respondentów do komentowania swoich ocen i starannie analizując te komentarze.

Otrzymaliśmy 154 wypełnione ankiety. Co istotne, respondenci reprezentowali wszystkie etapy kariery naukowej – najliczniej reprezentowana była grupa profesorów (42%), ale młodszy badacze – doktorzy stanowili ok. jednej trzeciej próby.

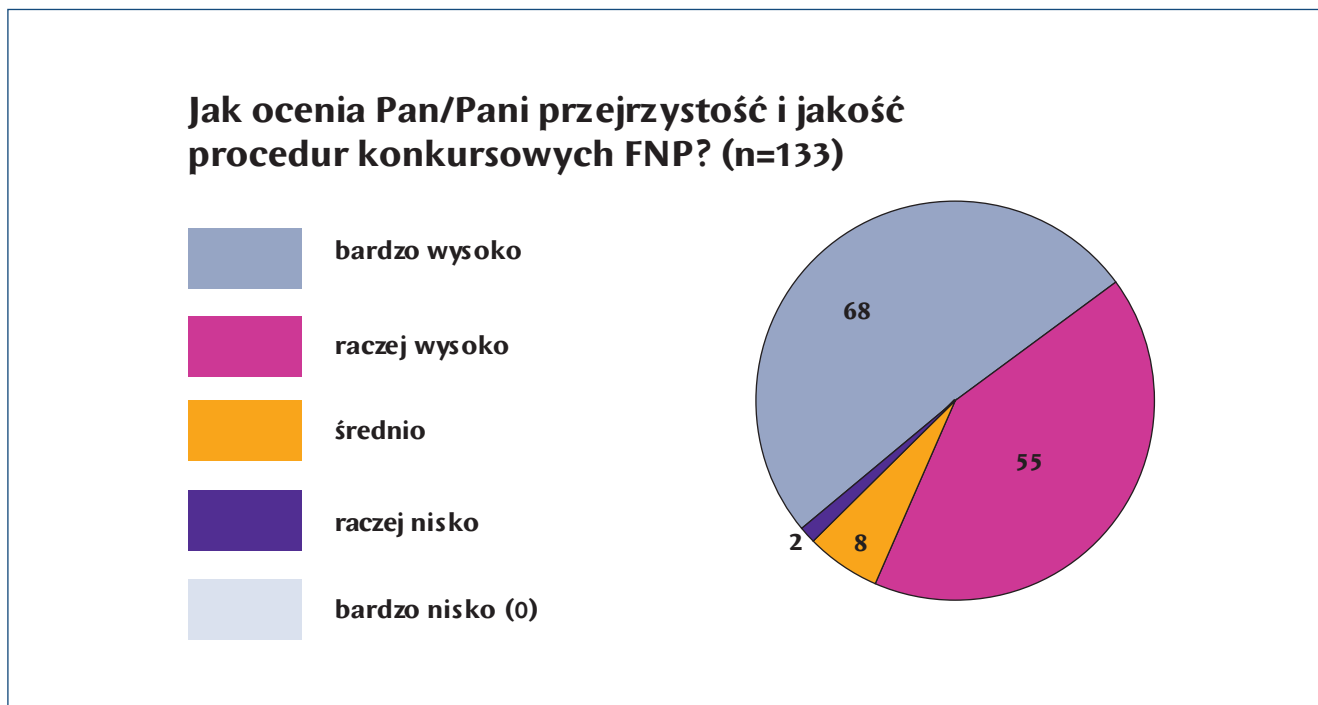

Respondenci reprezentowali również wszystkie dziedziny nauki, ale najliczniej – nauki humanistyczne i społeczne.

Ocena procedur

Respondenci wyrażają z reguły bardzo pochlebne opinie o procedurach konkursowych FNP, zwracając uwagę na to, że ich jakość wyraźnie odbiega na korzyść od standardów krajowych. Trzeba mieć oczywiście na względzie, że respondenci są w tym wypadku laureatami Fundacji, a więc osobami, które odniosły sukces w konkursach Fundacji (choć nie przy każdej próbie starań o środki).

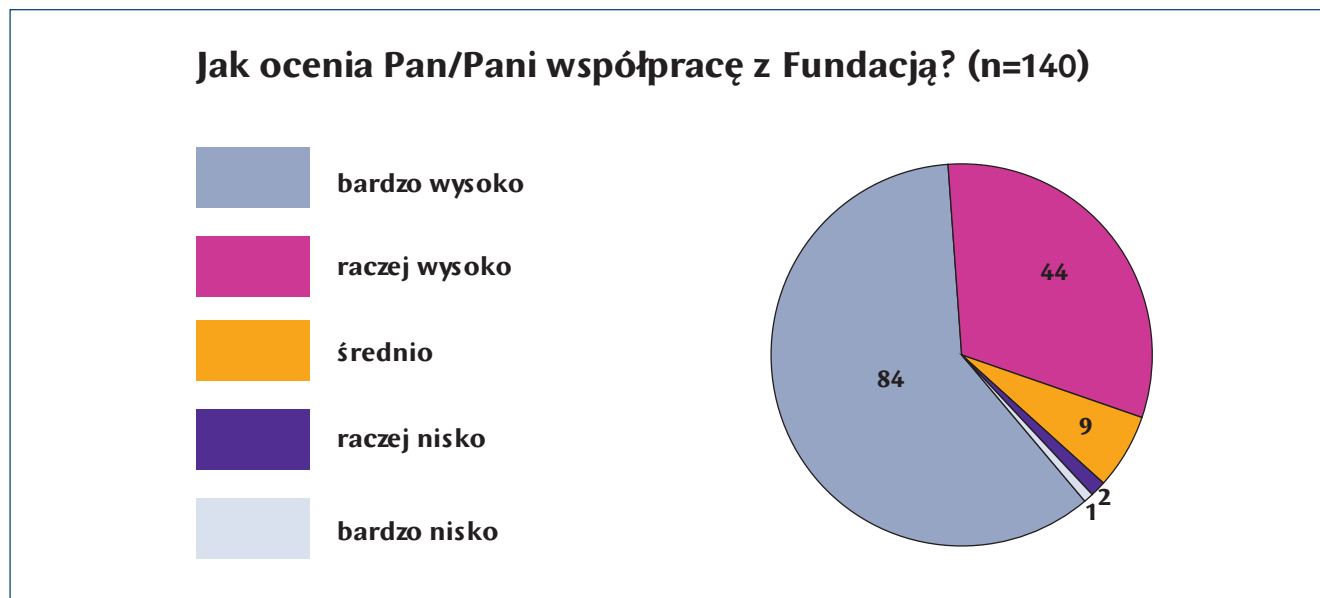
Uwagi krytyczne dotyczyły problemów z doбором recenzentów i panelistów, przede wszystkim trudności w precyzyjnym doborze specjalności badawczych osób do tematyki wniosków. Kolejny zarzut dotyczył szwankującej procedury unikania konfliktów interesów. Aktualnie Fundacja stosuje zasadę wykluczania recenzentów związanych z kandydatem wspólnymi publikacjami oraz zatrudnieniem w jednej instytucji. Recenzenci i paneliści zobowiązani są ponadto do podpisywania deklaracji o braku konfliktu interesów. W przypadku recenzji pisemnych unikanie konfliktu interesów jest łatwiejsze, ponieważ Fundacja powierza je często ekspertom zagranicznym. W przypadku oceny panelowej, w której uczestniczą przede wszystkim krajowi naukowcy, trudniej jest całkowicie uniknąć powiązań między kandydatem a oceniającym. Gdy dochodzi do konfliktu interesów na tym etapie panelu, osoba, która ma taki konflikt wstrzymuje się od oceny. Jak słusznie zwrócono uwagę w komentarzach do tego pytania, system taki nie wyklucza nadużyć. Jednocześnie jednak, nie wydaje się, aby Fundacja była w stanie stosować jakiegokolwiek sposobu rozwiązania tego problemu poza wykluczeniem przypadków oczywistego konfliktu interesów oraz odwołaniem się do poczucia odpowiedzialności recenzentów i panelistów. Zarówno recenzenci, jak i paneliści otrzymują dokładną instrukcję w tej sprawie. Fundacja opracowała także ogólne zasady oceny wniosków przez recenzentów i panelistów, opiniujących wnioski złożone do prowadzonych przez nią konkursów.

Kolejny zarzut dotyczył braku procedury odwoławczej. Rzeczywiście, aktualnie procedura ta istnieje w kilku, ale nie we wszystkich programach. Kwestia ta została zauważona również na etapie analizy wewnętrznej. Procedura odwoławcza wymaga sporego nakładu czasu i pracy ze strony FNP, ale planowane jest rozszerzenie jej – w miarę możliwości – na inne programy.

Komentarze dają wyraz przekonaniu, że niedoskonałości procedur konkursowych FNP odzwierciedlają uniwersalne problemy z oceną naukowców.

Ocena współpracy z Fundacją

Ocena współpracy z FNP również wypadła bardzo dla niej korzystnie. Pytanie to przy okazji ujawniło ambiwalentny stosunek do programów finansowanych ze środków strukturalnych UE – z jednej strony umożliwiają one uzyskiwanie większych funduszy, a drugiej – obciążone są biurokracją oraz czasochłonnymi i zbędnymi z punktu widzenia laureatów procedurami. Problemem są także bardzo ograniczone możliwości modyfikacji finansowanych projektów. Podejmując się realizacji programów finansowanych ze środków strukturalnych UE, Fundacja jest w stanie zasilić polskich naukowców znacznie większymi środkami, za co płaci jednak koniecznością znacznego usztywnienia procedur.

Jakie działania powinna rozważyć FNP w celu zapewnienia swoim beneficjentom lepszych warunków pracy badawczej?

Wśród działań, jakie Fundacja powinna rozważyć w celu zapewnienia swoim beneficjentom lepszych warunków pracy badawczej respondenci wymieniali dość często właśnie uproszczenie procedur, co jednak uzależnione jest w ogromnej mierze od pochodzenia środków, którymi dysponuje FNP. Inne propozycje zmian dotyczyły:

- zapewnienia odpowiednich możliwości finansowania oraz systemu oceny badaczy reprezentujących nauki humanistyczne i społeczne;
- ułatwiania mobilności zagranicznej naukowcom na wszystkich etapach kariery;
- adresowania oferty finansowej do naukowców na wszystkich etapach kariery, bez ograniczeń wiekowych i preferencji dla osób młodszych;
- wywierania nacisku na zatrudniające laureatów instytucje badawcze, w celu zapewnienia im odpowiednich warunków pracy.

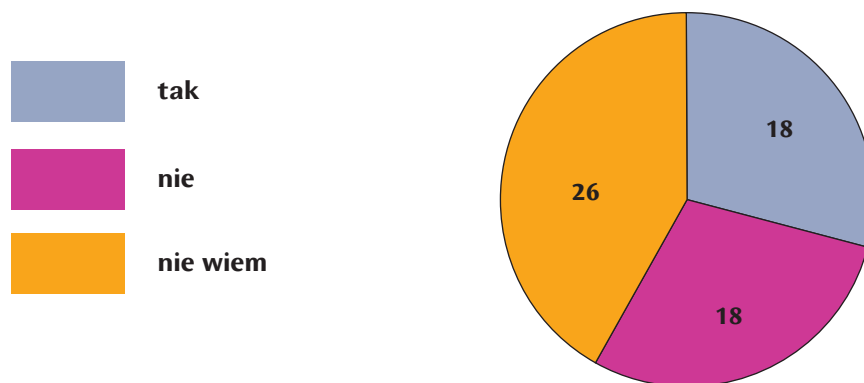
Wszystkie te propozycje są również stale obecne w wewnętrznych dyskusjach Fundacji na temat jej oferty dla naukowców.

Potrzeba i proponowane sposoby wspierania przez Fundację zaangażowania swoich beneficjentów w upowszechnianiu nauki

Przekonanie, że FNP powinna wspierać zaangażowanie swoich beneficjentów w upowszechnianie nauki wyraziło niecałe 30% respondentów. Tyle samo osób udzieliło na to pytanie odpowiedzi negatywnej. Większość wybrała opcję „nie wiem”.

Wielu respondentów oczekuje raczej, że to Fundacja weźmie na siebie zadanie upowszechniania ich naukowych dokonań. Najczęściej proponowane formy to finansowanie przekładów i wydawnictw (n. społeczne i humanistyczne); organizacja konferencji i szkoleń; finansowanie działań popularyzujących naukę oraz pomoc w kontaktach z mediami i wsparcie w konkretnych przedsięwzięciach, np. organizacji wykładów dla uczniów. Pojawiły się także komentarze wskazujące na potrzebę włączenia elementu popularyzacji nauki do kryteriów oceny naukowców.

Czy Fundacja powinna wspierać zaangażowanie swoich beneficjentów w upowszechnianie nauki? (n=62)

Ogólnie rzecz biorąc, uzyskane odpowiedzi wskazują na raczej niewielkie zainteresowanie respondentów popularyzacją nauki. Powtarzają się głosy, że nie jest to zasadniczo zadaniem naukowców – wymaga odpowiednich predyspozycji, a nie wszyscy naukowcy je mają oraz, że naukowcy są i tak zanadto przeciążeni sprawami pozanaukowymi np. biurokracją, zdobywaniem środków, itp. Także oczekiwania wobec Fundacji nie są w tym zakresie zbyt wysokie – zdaniem wielu respondentów Fundacja powinna się przede wszystkim – zgodnie ze swoim celem statutowym – skupić na finansowaniu nauki. Odpowiedzi te wiele mówią o postrzeganiu wagi zaangażowania społecznego badaczy. Uświadamiają jednocześnie wyzwanie stojące w tym względzie przed instytucjami finansującymi naukę.

4. PLAN DALSZYCH DZIAŁAŃ

Na podstawie przeprowadzonej analizy oraz dyskusji wewnętrznej podjęto decyzję o następujących działaniach, które Fundacja chce przeprowadzić w ramach wspierania idei prezentowanych w *Karcie Naukowca i Kodeksie postępowania przy rekrutacji pracowników naukowych*:

Obszar	Planowane działania	Termin
Zaangażowanie społeczne	Włączenie opisu planowanych i przeprowadzonych działań z tego obszaru do formularza wniosku oraz sprawozdania z realizacji projektu	do końca 2014 r.
	Zobowiązanie beneficjentów do do prowadzenia działalności na rzecz publicznego rozumienia roli nauki	do końca 2014 r.
	Dalsze wspieranie naukowców w ich wysiłkach na rzecz komunikowania osiągnięć naukowych osobom nie będącym specjalistami w danej dziedzinie	na bieżąco
	Aktywne propagowanie zaangażowania społecznego naukowców.	na bieżąco
Relacje z opiekunem naukowym	Propagowanie dobrych praktyk w zakresie relacji między młodymi naukowcami a ich opiekunami naukowymi	na bieżąco
Zasada niedyskryminacji	Zniesienie kryterium wieku biologicznego w programie MISTRZ	do końca 2012 r.
Dostęp do szkoleń naukowych oraz możliwość stałego rozwoju zawodowego	Poszukiwanie dalszych możliwości wspierania naukowców w ich rozwoju	na bieżąco
Opieka naukowa	Dalsza promocja dobrych praktyk w zakresie opieki naukowej	na bieżąco
Skargi/apelacje	Wprowadzenie – w miarę możliwości – procedury odwoławczej w innych programach Fundacji	do końca 2013 r.
Przejrzystość	Udostępnienie – w miarę możliwości – kluczowych treści recenzji kandydatom we wszystkich konkursach	do końca 2013 r.
Odstępstwa od porządku chronologicznego	Dalsze uwrażliwianie recenzentów na kwestię oceny adekwatnej do przebiegu kariery kandydata	na bieżąco
	Zastąpienie obecnego wymogu załączenia przez wnioskodawców swoich najlepszych publikacji z 3-5 ostatnich lat (jako podstawy oceny), wymogiem przedstawienia najlepszych publikacji z dowolnego okresu	do końca 2013 r.

